

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ЕКОСИСТЕМА В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

ENTREPRENEURIAL ECOSYSTEM IN THE MODERN INFORMATION SOCIETY

УДК 331.101.262

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.14-27>**Байда Б.Ф.¹**

к.е.н., доцент,
завідувач кафедри організації
та економіки фармації,
технології ліків та біофармації,
Вищий приватний навчальний заклад
"Львівський медичний університет"

Крахмальова Н.А.²

к.е.н., доцент,
доцент кафедри підприємництва
та бізнесу,
Київський національний університет
технологій та дизайну

Пелех Ю.І.³

аспірант кафедри економічної теорії,
Львівський національний університет
імені Івана Франка

Baida Bohdana

Private Higher Education Institution
"Lviv Medical University"

Krakhmalova Nina

Kyiv National University Technologies
and Design

Pelexh Yuri

Ivan Franko National University of Lviv

Метою статті є дослідження особливостей взаємозалежності основних атрибутів підприємницької екосистеми, проведено аналіз інструментів оцінювання екосистеми підприємництва. Запропоновано схему взаємозв'язку між підприємницькою екосистемою та її елементами і основними чинниками впливу, яка ілюструє залежність між підприємницькою екосистемою та впливом глобалізації, діджиталізації, автоматизації, обміну інформацією та інформаційними, зокрема цифровими технологіями, які з'являються і змінюють підприємницьку діяльність, її бізнес-середовище. Кожен елемент підприємницької екосистеми (політика, фінанси, культура, підтримка, людський капітал і ринки), представлений у взаємопов'язаній структурі, що візуально підкреслює їхню роль в екосистемі. Ключовими чинниками успішного розвитку підприємницької екосистеми є ресурси, стратегія, культура управління, людський капітал та партнерські мережі. Проведено аналіз інструментів оцінювання екосистеми підприємництва. Регулярне оцінювання стану екосистеми дає змогу визначити її вплив на економічну діяльність та підтримати належний рівень розвитку.

Ключові слова: підприємницька екосистема, інновації, інформаційне суспільство, розвиток, бізнес-середовище.

In transforming the information society, the entrepreneurial ecosystem emerges as a multifaceted network of interactions that combines resources, partners, suppliers, customers, and means of supporting innovative development, so enterprises can create value for consumers through joint efforts and become competitive. The article is aimed at studying the peculiarities of interdependence of the main attributes of the entrepreneurial ecosystem, analyzing the tools for assessing the entrepreneurial ecosystem. The author proposes a scheme of the relationship between the entrepreneurial ecosystem and its elements and the main factors of influence, which illustrates the dependence between the entrepreneurial ecosystem and the impact of globalization, digitalization, automation, information exchange, and information, in particular digital technologies that emerge and change entrepreneurial activity and its business environment. Each key aspect of the entrepreneurial ecosystem (policy, finance, culture, support, human capital, and markets) is presented in an interconnected structure that visually emphasizes its role in an ecosystem. The key factors for the successful development of an entrepreneurial ecosystem are resources, strategy, management culture, human capital, and partnership networks. The author analyzes the tools for assessing the entrepreneurial ecosystem. Regular assessment of the ecosystem makes it possible to determine its impact on economic activity and maintain an appropriate level of development. There are several indicators for assessing the quality of the ecosystem, such as the density, fluidity, and diversity of economic ties. Indicators of new firms' density, ranking of labor market mobility, and the density of high-tech companies are also considered. Interconnections between businesses, migration flows, market specializations, and the level of foreign expertise are all important elements that characterize the ecosystem's diversity and ability to develop. The success of an entrepreneurial ecosystem largely depends on the development of human capital through access to educational programs, training, and specialized courses.

Key words: entrepreneurial ecosystem, innovation, information society, development, business environment.

Постановка проблеми. В інформаційному суспільстві відбувається не лише фізичний розвиток інфраструктури, але і цифровий, де важливими постають хмарні технології, платформи для ефективного управління проєктами. Для стимулюванні інновацій важливою є роль усього бізнес-середовища, підприємств, мереж підтримки тощо. Перехід до нового інформаційного суспільства, заснованого на цифровій культурі, знімає бар'єри для проведення міжнародної співпраці, швидкого виходу на глобальні ринки. Платформи електронної комерції, міжнародні платіжні системи та маркетингові засоби уможливають промоцію підприємств усіх видів і розмірів на міжнародні ринки. У сучасних умовах проникнення інформаційних технологій у всі сфери економіки, підприємства повинні швидко адаптовуватися до нових вимог

глобалізації, цифровізації тощо [12]. Сучасний бізнес має орієнтуватись на використання цифрових технологій для підвищення ефективності бізнес-процесів, автоматизації операцій і створення бізнес-моделей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Швець Д. [2], Ізенберг Д. [9] увагу приділяють питанням створення інновацій, підприємницькій революції в бізнесі. Акс З. [3], Шезб Л. [3] аналізують стан вплив підприємництва на економічне зростання та роль державної політики. Дерст С. [5], Поутанен П. [5] описують особливості формування підприємницької екосистеми на макроекономічному рівні. Фельд Б. [7] проводить дослідження підприємницької екосистеми на локальному рівні, розглядає архітектуру стартап-спільноти. Стренглер Д. [11], Белл-Мастерсон Дж. [11]

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2958-7848>

² ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4242-8032>

³ ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5841-2619>

здійснюють оцінювання підприємницької екосистеми. Юринець З. [12], Байда Б. [12], Петрух О. [12] деталізують чинники впливу на розвиток інноваційних підприємств та цифрові навички. Проте, сучасні умови цифровізації, глобалізації вимагають акценту на дослідженні розвитку екосистеми підприємництва, з урахуванням трансформації інформаційного суспільства.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей взаємозалежності основних атрибутів підприємницької екосистеми, проведено аналіз інструментів оцінювання екосистеми підприємництва. У процесі наукового дослідження були використані методи загальнонаукового та спеціального характеру, зокрема, аналіз і синтез, абстрагування, порівняння, індукція і дедукція.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під поняттям «екосистема» розуміють процес досягнення успіху в бізнесі, що потребує певний набір ресурсів, таких як капітал, партнери, постачальники, клієнти в межах спільної мережі, в якій компанії можуть конкурувати і співдіяти у ході створення інноваційних продуктів та надання цінності для клієнтів. Екосистему розглядають в контексті важливості галузевого середовища для проривних інновацій та з урахуванням рівня зрілості гравців (постачальників, замовників, клієнтів, конкурентів) у ході створення споживчої цінності, визначення зрілості галузі для інновацій [3].

Екосистема підтримки підприємництва – це «сукупність об'єднаних у мережу інституцій (...), метою яких є допомога підприємцю пройти всі етапи процесу розвитку нового підприємства. Її можна розуміти як сервісну мережу послуг, де підприємець є центром діяльності та мірилом

успіху» [9]. Основні характеристики, що стосуються підприємницької екосистеми [9]:

- складається з шести сфер (політика (лідерство, політика інституцій публічних), фінанси (доступність різних форм фінансування і капіталу підвищеного ризику), культура (історія успіху, суспільні норми), підтримка (розвинена інфраструктура, доступність професійної підтримки, неурядові інституції), людський капітал (ринок праці, освітні заклади), ринки (клієнти, мережі));
- кожна екосистема має унікальний характер;
- неоднозначність причинно-наслідкових взаємозв'язків в екосистемі, обмежена практична цінність, багатовимірність, складність ідентифікації;
- самодостатність екосистеми, що підтримує підприємництво у випадку досягнення достатнього рівня зрілості у шести сферах.

На рисунку 1 наведено діаграму, яка ілюструє взаємозв'язок між підприємницькою екосистемою та впливом глобалізації, діджиталізації, автоматизації, обміну інформацією та інформаційними, зокрема цифровими технологіями, які з'являються і змінюють підприємницьку діяльність, її бізнес-середовище. Кожна сфера підприємницької екосистеми представлена у взаємопов'язаній структурі, що візуально підкреслює їхню роль в екосистемі.

Посилення інноваційної діяльності підприємств та створення динамічного середовища вітчизняного бізнесу є важливим завданням для установ, що підтримують економічний розвиток. Важливим є використання синергії у співпраці між суб'єктами господарювання, обміну передовим досвідом та взаємодоповнюючими ресурсами на шляху до розвитку інноваційних компаній. Погляд на екосистему як інноваційних «хабів» є нагальним, оскільки

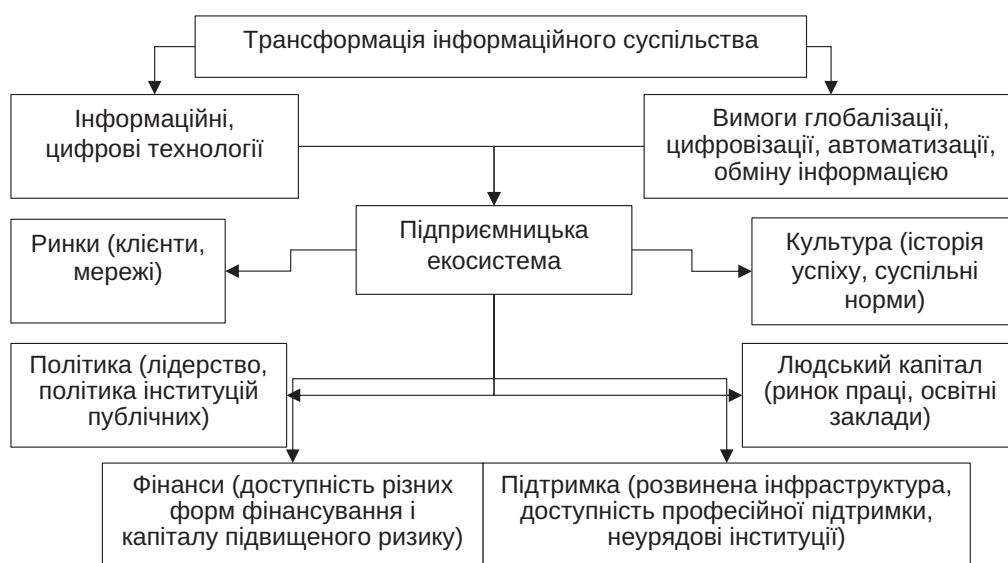

Рис. 1. Взаємозв'язок між підприємницькою екосистемою, її елементами й основними чинниками впливу

Джерело: розроблено авторами на основі [3; 5; 9]

тенденції показують, що існує сильна урбанізація та концентрація підприємництва навколо великих міст [7].

Дурст С., Поутанен П. [5] виділяють чинники, що підтримують розвиток підприємницьких екосистем: ресурси (доступність, розподіл, управління), урядування, стратегія, лідерство, організаційна культура, управління людьми, людський капітал, технології, партнери, кластери.

Регулярне оцінювання екосистеми підприємництва дає змогу менеджерам, які ухвалюють рішення щодо розвитку підприємництва, відстежувати стан функціонування екосистеми та її вплив на діяльність економічних суб'єктів. У дослідженні, проведеному організацією The Aspen Network of Development Entrepreneurs, подано версію оцінювання екосистеми підтримки підприємництва [4]. На національному рівні Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) оцінює підприємницькі екосистеми за ключовими елементами національної екосистеми (фінанси, інфраструктура, таланти тощо) та ключовими результатами (інноваційні стартапи, фірми, що масштабуються, тощо). Вона також проводить поглиблену оцінку стану підприємницької екосистеми та політики в конкретних країнах. На регіональному рівні ОЕСР оцінює ступінь стійкості та змін у регіональних показниках підприємництва в різних країнах, а також чинники покращення та погіршення показників регіону. Організація також проводить тематичні дослідження конкретних регіональних підприємницьких екосистем [6].

Для оцінки якості функціонування підприємницької екосистеми використовують різні показники (рис. 2).

Успішна підприємницька екосистема залежить і від розвитку людського капіталу [1]. Менторські програми, освітні проєкти, тренінги, і вузькоспеціалізовані курси стали доступними для значної кількості працівників підприємств завдяки інтернету, що дає змогу швидко адаптовуватися до нових технологічних тенденцій.

Глобальна асоціація досліджень підприємництва (GERA), яка керує проєктом «Глобальний моніторинг підприємництва» (GEM) створила найповнішу базу даних про підприємництво у світі, яка містить цінні первинні дані про підприємницькі наміри, характеристики та діяльність окремих осіб, а також про екосистеми, в яких відбувається підприємництво [10]. Глобальним інститутом підприємництва та розвитку (GEDI) було створено Глобальний індекс підприємництва (GEI). У звіті GEI за 2016 рік представлено 132 країни і 31 показник. Індикатори GEM, використані в кожній з цих країн, були сформовані на основі доволі суб'єктивного припущення, що сусідня країна або країни є подібними [10]. Кількість країн-учасниць зросла з 64 (2009) до 137 (2018, 2019), хоча деякі з них базуються на часткових оцінках. Наприклад, у 2018 році 10 країн Європи (Люксембург, Ірландія, Швейцарія, Норвегія, Нідерланди, Данія, Ісландія, Австрія, Німеччина, Швеція), найбільших за ВВП на душу населення, мають найвищі показники за індексом глобального підприємництва (GEI), що вимірює якість і динаміку підприємницьких екосистем, лідирують за експортом на душу населення продуктів із високою доданою цінністю. В Україні за великого експортного потенціалу, є проблема експорту на душу населення, наприклад, у 2021 року показник був у 13 разів менше, ніж у Шведів, і у 10 разів менше за Естонію. Україна має низькі значення таких показників, як прийняття ризику, сприйняття можливостей, конкуренції, культурної підтримки, нетворкінгу й можливостей для стартапів [2].

Важливе значення в еру побудови нового інформаційного суспільства має Індекс цифрової економіки та суспільства (екосистема DESI) – зведений індекс, який узагальнює відповідні показники з ефективності цифрових технологій в Європі і відстежує еволюцію держав-членів ЄС в сфері цифрової конкурентоспроможності. Індекс DESI охоплює п'ять основних областей: зв'язок, людський капітал, використання Інтернету, інтеграція

Індикатори	Вимірювання
Щільність екосистеми	Нові та молоді фірми на 1 000 мешканців Частка зайнятих у нових та молодих компаніях у загальній кількості зайнятих Галузева щільність, особливо у високотехнологічних галузях
Плинність екосистеми	Кількість населення Рівень мобільності на ринку праці Швидкозростаючі компанії – кількість та щільність
Взаємозв'язок	Зв'язки між програмами та ресурсами Спін-офф компанії Мережі брокерів, установ, що підтримують брокерські операції
Різноманітність	Кількість економічних спеціалізацій Економічна мобільність Частка іммігрантів у загальній кількості населення

Рис. 2. Показники оцінки якості функціонування підприємницької екосистеми

Джерело: складено авторами на основі [11]

цифрових технологій і цифрові державні послуги. Індекс DESI – це інструмент вимірювання та моніторингу, який опирається на більшу екосистему, включаючи відповідне законодавство, методологію та дані [1].

Отже, підприємницька екосистема в новому інформаційному суспільстві є сукупністю взаємопов'язаних, взаємодіючих елементів, які формують системні рішення з підтримки та стимулювання інноваційного розвитку підприємств, що пристосована до сучасного інформаційного контексту. Цифрові технології мають вагомий вплив на бізнес-середовище підприємства. З метою проведення цифрових змін необхідно враховувати тенденції в сегменті інновацій, цифрових технологій, отримувати відповідні знання, дані, інформацію та процес здійснення їхнього аналізу. У цифровій економіці дані й інформація постають головним ресурсом і активом створення ланцюга цінностей. Технології можна означити як важливий чинник виробничого процесу. Зростаюча мобільність інформації та людського капіталу, компетенції людського ресурсу та його досвід, технології обумовлюють створення конкурентної переваги, спроможність підприємства отримувати дохід.

Дискусія. Сучасні цифрові технології постають незамінними для створення ефективного бізнес-середовища. Для успішної діяльності підприємств важливими є наявність ресурсів, управління людьми, сильне лідерство та підтримка мереж партнерів, що сприяють обміну досвідом і ресурсами. Для підвищення ефективності підприємств у цифрову еру також важливо використовувати показники для оцінки стану підприємницьких екосистем, як, наприклад, Індекс цифрової економіки та суспільства. Інтеграція цифрових технологій сприяє ефективному управлінню, створенню інноваційних бізнес-моделей, прогнозувати ринкові тенденції, забезпечуючи тим самим конкурентну перевагу.

Висновки. Підприємницька екосистема в умовах трансформації інформаційного суспільства є комплексом взаємопов'язаних ресурсів та підтримки, що стимулює інноваційний розвиток підприємництва. Підприємницька екосистема перетворюється на динамічну мережу, що активно використовує інформаційні ресурси, цифрові платформи, і забезпечує розвиток інновацій через співпрацю і технологічну підтримку. Це середовище створює можливості для нових підприємств, підтримує існуючий бізнес та підсилює його конкурентоспроможність на глобальному ринку. Інформаційні технології відіграють ключову роль, сприяючи швидкому обміну даними, формуванню партнерських відносин та адаптації підприємств до нових ринкових викликів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Побудова екосистеми DESI в Україні. EU4DigitalUA. URL: <https://eu4digitalua.eu/uk/bez-kategorii/desi-ecosystem-ukr/>
2. Швець Д. Made in Ukraine: як підприємництво та експорт можуть підняти економіку з руїн. OPEN-MIND. URL: <https://mind.ua/openmind/20252453-made-in-ukraine-yak-pidpriemnictvo-ta-eksport-mozhut-pidnyati-ekonomiku-z-ruyin>
3. Acs Z.J., Szerb L. Entrepreneurship, economic growth and public policy. *Small Business Economics*. 2007. № 28. P. 109–122
4. Aspen Network of Development Entrepreneurs. Entrepreneurial ecosystem diagnostic toolkit. UK: Aspen Institute. 2013
5. Durst S., Poutanen P. Success factors of innovation ecosystems – Initial insights from a literature review. Conference: CO-CREATE 2013: The Boundary-Crossing Conference on Co-Design in Innovation, Helsinki. 2013. URL: https://www.researchgate.net/publication/321278484_Success_factors_of_innovation_ecosystems-Initial_insights_from_a_literature_review
6. Entrepreneurial Ecosystems. Cultivating impactful entrepreneurial ecosystems. OECD. URL: <https://www.oecd.org/en/about/programmes/entrepreneurial-ecosystems.html>
7. Feld B. Startup communities: building an entrepreneurial ecosystem in your city. Hoboken: John Wiley & Sons. 2012
8. Growth and Opportunity: The Landscape of Organizations that Support Small and Growing Businesses in the Developing World September 2013. Aspen Network of Development Entrepreneurs. URL: <https://www.findevgateway.org/sites/default/files/publications/files/mfg-en-paper-growth-and-opportunity-the-landscape-of-organizations-that-support-small-and-growing-businesses-in-the-developing-world-sep-2013.pdf>
9. Isenberg D. The Big Idea: How to Start an Entrepreneurial Revolution. *Harvard Business Review*. 2010. № 88(6). URL: <https://hbr.org/2010/06/the-big-idea-how-to-start-an-entrepreneurial-revolution/ar/1>
10. Position statement: GEM and GEDI. URL: <https://www.gemconsortium.org/news/Position%20statement:%20GEM%20and%20GEDI>
11. Strangler D., Bell-Masterson J. Measuring and entrepreneurial ecosystem. Hoboken: Ewing Marion Kauffman Foundation. 2015
12. Yurynets Z., Bayda B., Petruch O. Country's economic competitiveness increasing within innovation component. *Economic Annals – XXI*. 2015. № 9–10. P. 32–35.

REFERENCES:

1. Pobudova ekosystemy DESI v Ukrayini [Building the DESI ecosystem in Ukraine]. EU4DigitalUA. Available at: <https://eu4digitalua.eu/uk/bez-kategorii/desi-ecosystem-ukr/> [In Ukrainian].
2. Shvets, D. (2023). Made in Ukraine: how entrepreneurship and exports can raise the economy from the ruins [Made in Ukraine: how entrepreneurship and exports can raise the economy from

the ruins]. OPENMIND. Available at: <https://mind.ua/openmind/20252453-made-in-ukraine-yak-pidpriemnictvo-ta-eksport-mozhut-pidnyati-ekonomiku-z-ruyin> [In Ukrainian].

3. Acs Z.J., Szerb L. (2007). Entrepreneurship, economic growth and public policy. *Small Business Economics*, no. 28, pp. 109–122

4. Aspen Network of Development Entrepreneurs (2013). Entrepreneurial ecosystem diagnostic toolkit, UK, Aspen Institute.

5. Durst S., Poutanen, P. (2013). Success factors of innovation ecosystems – Initial insights from a literature review. Conference: CO-CREATE 2013: The Boundary-Crossing Conference on Co-Design in Innovation, Helsinki

6. Entrepreneurial Ecosystems Cultivating impactful entrepreneurial ecosystems. Available at: <https://www.oecd.org/en/about/programmes/entrepreneurial-ecosystems.html>

7. Feld B. (2012). Startup communities: building an entrepreneurial ecosystem in your city, Hoboken, John Wiley & Sons.

8. Growth and Opportunity: The Landscape of Organizations that Support Small and Growing Businesses in the Developing World September 2013. Aspen Network of Development Entrepreneurs. Available at: <https://www.findevgateway.org/sites/default/files/publications/files/mfg-en-paper-growth-and-opportunity-the-landscape-of-organizations-that-support-small-and-growing-businesses-in-the-developing-world-sep-2013.pdf>

9. Isenberg, D. (2010). The Big Idea: How to Start an Entrepreneurial Revolution. *Harvard Business Review*, vol. 88(6). Available at: <https://hbr.org/2010/06/the-big-idea-how-to-start-an-entrepreneurial-revolution/ar/1>

10. Position statement: GEM and GEDI. Available at: <https://www.gemconsortium.org/news/Position%20statement:%20GEM%20and%20GEDI>

11. Strangler D., Bell-Masterson J. (2015). Measuring and entrepreneurial ecosystem, Hoboken, Ewing Marion Kauffman Foundation

12. Yurynets, Z., Bayda, B. & Petruch, O. (2015). Country's economic competitiveness increasing within innovation component. *Economic Annals – XXI*, no. 9–10, pp. 32–35